

AZ INFORMATIKA ALKALMAZÁSA AZ ANGOL NYELV OKTATÁSÁBAN**COMPUTER-ASSISTED ENGLISH LANGUAGE LEARNING****Csernyi Gábor***Debreceni Egyetem, Informatikai Kar***Összefoglaló**

Valamilyen idegen nyelv ismerete ma már mindenki számára nélkülözhetlenné vált. Egyre jobb és jobb oktatási módszerek vannak, amelyek egyike a számítógéppel segített nyelvoktatás. Angol-informatika szakos hallgatóként olyan módszer kidolgozására törekedtem, amelyben felhasználhatom eddigi tanulmányaim során szerzett ismereteimet, hogy színesebbé, „modernebbé” tegyem az angol nyelv tanulását a diákok számára. Olyan oktatási segédlet kialakítását tűztem ki célul, amely a „hagyományos” oktatási módszeren alapul, az előre meghatározott tanmenethez igazodik úgy, hogy a tanulási folyamatban nagy szerepet játszik a számítógép használata. Igyekeztem a felhasznált informatikai eszközöket oly módon alakítani, hogy a nyelvtani szerkezetek mellett prioritást élvezzenek a kiejtést, olvasást, illetve szövegértést fejlesztő feladatok. A fő irányelvet az határozta meg, hogy a problémamegoldás a diákok részéről a számítógépen történjen. Az előadásban erről a munkáról számolok be.

Kulcsszavak

nyelvoktatás, informatika, számítógéppel segített oktatás

Abstract

Knowing a foreign language is of great importance nowadays, and this fact has an influence on education as well. There are numerous successful approaches to language teaching, among which a quite recent, developing field is the computer-assisted language learning (CALL). As a student of English and information technology, I wanted to work out methods that can make the teaching and learning of English more colourful and modern for both students and teachers. My aim was to create a supplementary tool that is built on the conventional, traditional teaching methods, also considering the pre-planned curriculums. In planning these teaching and learning tools, I tried to focus on not just the grammatical aspect of learning, but on the development of the receptive skills (reading and listening) as well, let alone pronunciation. The main idea behind this framework was to make use of the computers in problem solving. At the conference I would like to give an account of this work.

Keywords

language teaching, information technology, computer-assisted language learning

1. Bevezetés

Az idegen nyelvek oktatása, tanulása Magyarországon az elmúlt évtizedben egyre nagyobb jelentőséget kap mind az alapfokú, mind a középfokú képzésben. A nyelvismeret, illetve az idegen nyelv alkalmazása mára már szinte nélkülözhetlenné vált. Az érettségi vizsga kötelező tárgya egy választott idegen nyelv, a felsőoktatásban továbbtanulni vágyók számára is többletpontot jelent a nyelvvizsgák birtoklása, valamint a diploma előfeltételét is képezik. Magyarország Európai Unióba való belépésével a szakmunkásoknak is érdekükké vált a nyelvismeret az egyre táguló külföldi munkalehetőségekkel.

Napjainkban fokozott figyelem kerül az informatika, a számítógépek által nyújtott tanulási lehetőségekre, az ilyen módon történő oktatást-tanulást segítő, megkönnyítő módszerekre, és ez megnyilvánul a nyelvoktatásban is. Rengeteg oktatóprogram kerül forgalomba tudásszínhez és életkorhoz mérten, szótárak színes skálája vált szinte bárki számára elérhetővé.

Angol-informatika szakos hallgatóként ebből az aspektusokból igyekeztem megközelíteni a középiskolai idegennyelvoktatást, és olyan módszereket alkalmazni, amelyek színesebbé, „modernebbé” alakítják, megkönnyítik, és egyúttal elő is segítik az angol nyelv tanulását a diákok számára. Fontos szempontnak tartottam ugyanakkor azt is, hogy ezek a lehetőségek megbízható és egyben hasznos eszközt nyújtsanak a nyelvtanár számára is.

2. Kezdeti szervezés, tervek

Az érdemi munkát egy tudományos diákköri munka keretein belül kezdtem el. Első feladatom volt, hogy megtaláljam a lehetőséget a témaválasztásnak megfelelő munka megkezdésére valamely oktatási intézményben. A csengeri Ady Endre Gimnázium, Szakképző Iskola és Kollégium intézménnyel folytatott egyeztetések eredményeként elhárult az akadály e feltétel megteremtése elől. A munkaközösség vezetőjének hozzájárulásával, és az egyik angoltanárnővel egyeztetve sikerült kijelölni egy 11. évfolyamos osztály angol nyelvet emelt óraszámában tanuló csoportját. Ezt követően került sor a részletek, a tanárnő tanmenetének és a kitűzött céljainak megbeszélésére. A csoportnak heti négy angolórja volt, így egyet megféleltettünk annak az órának, amelyen az oktatás az informatika eszközeivel, a számítógépek segítségével valósítjuk meg. Ezt az órát tehát teljes mértékben a gyakorlásnak szántuk.

A részletesebb egyeztetések után abban maradtunk, hogy ezen órák tartását a második félévben kezdjük meg, addig pedig megfogalmazhatódnak azok a követelések, amelyek az óra tartalmát a feladatokat illetően – mind a diák, mind a mi részünkről – meghatározzák. Közben folyamatosan konzultációkat tartottam témavezetőmmel a téma megtervezését, kidolgozását követően ugyanezen kérdések – a módszertan tartalmi és formai sajátosságok – figyelembevételével kapcsolatban.

Elsősorban olyan eljárásokat, módszereket szerettünk volna alkalmazni, amelyek a „hagyományos” oktatási módszerekre alapulnak, kiegészítik azt, az előre meghatározott tanmenet anyagát segítik emberközeli módon „megfogni”, és így egyszerűbben, gyakorlatiasabban, mélyebben elsajátítani. Mivel elég sok időt fordítanak nyelvek tanításánál a gyakorlásra, gyakorlati feladatok megoldására, igyekeztünk ezen „hagyományt” megtartani és alakítani oly módon, hogy a nyelvtani szerkezetek mellett nagy hangsúlyt fektessünk a kiejtést, olvasást, illetve szövegértést fejlesztő feladatokra. Ezen szempontok ugyanis

dominánsak a nyelvi tudásszint meghatározásában, a vizsgák, tesztek többek között ilyen típusú feladatokra épülnek. Ebben a szellemben kezdtünk hozzá a tervezéshez, és a fő irányelvet az határozta meg, hogy a problémamegoldás a diákok részéről a számítógépen történjen meg.

3. A munka menete – megvalósítások, esetleges változtatások

Munkatervünk kidolgozásánál arra törekedtünk, hogy ne legyünk túlságosan kötöttek feladatspecifikus szoftverekhez, illetve eszközökhöz. Szabadon akartunk összeállítani feladatsorokat, amelyek csak a gyakorlási folyamatot célozzák. Eleinte úgy gondoltuk, hogy nyelvtani tesztekkel kezdjük a félévet, mely annyiban is fontos célt szolgál, hogy így körvonalakban meghatározható a diákok tudásszintje. Az általam használt szövegszerkesztő program tartalmaz egy könnyen kezelhető, űrlapkészítést segítő eszköztárat, amellyel meglehetősen egyszerűen össze lehetett állítani feleletválasztós, kitöltős teszteket, és védelemmel ellátva az adott dokumentumot a létrehozott teszteknek csak a kitöltendő része volt módosítható a diákok által. Az ellenőrzést ez esetben úgy sikerült megvalósítani, hogy egy C nyelven írt programmal összehasonlítottuk az adott diák válaszait a megoldókulccsal.

A következő lépésnek annak kellett lennie, hogyan alakítsuk eszközeinket, hogy a tanulók tudjanak tájékozódni elért eredményeikről. Továbbá úgy gondoltuk, hogy alkalmazhatunk a fejlesztésre olyan feladattípusokat is, amelyek nemcsak nyelvtani tesztek, hanem jellegét tekintve olyan típusúak, amelyek szintén bővítik nyelvtudásukat, és előfordulhatnak az érettségi feladatsorokban is.

A legmegfelelőbb és egyben megbízhatónak tekinthető megoldásnak tűnt a feladatok internetes, HTML szabványú oldalra leképezése, melyben JavaScript kódot alkalmazva a diák által adott válaszok javítása, ellenőrzése nem túl bonyolulttan kivitelezhető. Ezzel a módszerrel a diákok a feladatok megoldását követően egy kattintással azonnal láthatták eredményeiket, mennyire jól oldották meg a gyakorlatokat.

A kidolgozott rendszerrel nyilvánvalóvá vált, hogy bizonyos mértékben csökkent a tanári „leterheltség”: a javítást, az eredmények szolgáltatását a gép végzi, és az értékelés teljesen objektív. A tanuló láthatja, mi az, amiben hibázott, miben kell még fejlődnie, és ugyanúgy elsajátíthatja az adott típusfeladat megoldásának „fortélyait”. Ami a hagyományos módszereknél is állandósult tanári feladat, az instrukciók adása a megoldandó problémával kapcsolatban.

A harmadik órára sikerült összehozni egy olyan rendszert, amely már tekinthető kétoldali ellenőrzésnek is – a diák az előző hétre kidolgozott módozathoz hasonlóan, helyben látta egy, a feladat(ok) végén elhelyezett gombra kattintva az eredményeit, ugyanakkor hozzánk is eljutott elektronikus levél formájában ez az eredmény (az adott válasz, hogy az jó-e, valamint az összesítés, százalékosan is). Ezt a lehetőséget egy kisebb, PHP nyelven írott programmal, úgynevezett PHP mailer-rel hoztuk létre.

A munka ebben a szakaszban is igényelt kisebb változtatásokat, pontosításokat a nagyobb hatékonyság elérése érdekében. A diákok felől a tanár felé intézett segítségkérést (az ismeretlen terminusok, kifejezések, szavak megmagyarázását illetően) úgy sikerült háttérbe szorítani, hogy azon feladattípusok esetében, amelyek megengedték, segítségként megadtuk egy internetes, elektronikus szótár címét hivatkozás formájában a feladatok előtt található instrukciókban.

Tényként tárult elénk – így a két-három óra távlatában –, hogy bizonyos mértékű motivációs tényezők hatnak a diákokra. Egy-egy feladat kitöltését követően megbeszéltek egymás eredményeit (néha szinte majdnem versengés folyt), illetve pozitívumnak volt betudható az is, hogy kezdtek hozzászokni az önálló információszerzéshez.

Mindeközben igyekeztünk olyan lehetőségeket is kiaknázni, amelyek adottak voltak a különböző feladattípusok ilyen módú alkalmazására. A forma a maga szűk határain belül (jelölőnégyzetek, rádiógombok, legördülő menük, szövegmezők) olyan egyéb gyakorlófeladatok beépítését tette lehetővé, amelyek a hagyományos módszerek terén is nagyon jelentős szerepet játszottak a nyelvi készségek fejlesztésében. Így a nyelvtani gyakorlatok mellett felmerült az igény az olvasás utáni szövegértés és a hanganyag alapján történő szövegértés iránt is. Ezek a típusok azért fontosak, mert a különféle nyelvvizsgák és az érettségi vizsga is ezek alapján méri fel a tanulók tudását, és a jobb eredmény(ek)hez a gyakorlás elengedhetetlen feltétel. A későbbiek során ebben a megközelítésben kívántuk továbbhasznosítani tapasztalatainkat, és olyan forrásokat alkalmazni, amelyek változatossá tették ezen aspektusból az órák tartalmát.

A gyakorlatok nehézségét tekintve is változatosan kezdtük szervezni a tartalmakat – néha középszintű érettséginek megfelelő, néha pedig emelt szintű érettségivel megegyező nehézségű feladatokat alkalmaztunk, és ez a nyelvtani tesztekre is jellemző volt. Emiatt a diákok eredményei a különböző képességeknek megfelelően is eltérő volt. Magas szintű tudást és nyelvi készséget igénylő feladatok esetében azonban az elért teljesítmény gyakran alacsonynak bizonyult. Igaz, olyan eset is volt, hogy akadtak, akik a vártnál jobban produkáltak bizonyos feladatoknál. Itt fontos megjegyezni, hogy nem versenyzetetről, illetve konkrét, egyéni szintfelmérésről volt szó. Magát a gyakorlási folyamatot tartottuk szem előtt, és a körülmények sem úgy adódtak, hogy ilyesmiről lett volna szó. A számítástechnika teremben, mivel a gépek egymáshoz igen közel voltak, elkerülhetetlen volt, hogy a diákok egyszer-kétszer ne vitassanak meg diszkréten egy-egy példát, de úgy gondoltuk, ezzel egyébként is nehezen tudnánk megbirkózni, és a gyakorlás szempontjából ez nem volt teljes mértékben kifogásolható. Az órákat ugyanis végig a fegyelem és folyamatosság jellemezte, amely tény elősegített az idő rövidege a feladatmegoldás tükrében, és az új módszer iránti érdeklődés is a diákok felől. Ugyan történtek jutalmazások a legjobban teljesítők körében, az eredményeket igyekeztük úgy feldolgozni, mint irányadó elveket. Ezek alapján állapítottuk meg, melyek azok a feladattípusok, amelyek további gyakorlást igényelnek, melyek azok a hiányosságok az adott témakört illetően, amelyek további ismeretmélyítést követelnek.

Már a munka kezdeti szakaszaiban feljegyzéseket készített a tanár az óra folyamatáról és körülményeiről. A diákok a megfigyelések alapján meglehetősen élvezték a tanuláshoz, gyakorláshoz, illetve megközelítését: az, hogy számítógépen oldhattak meg feladatokat, és ezeket interaktívan végezheték, azonnal választ kaptak elért pontszámaikról, pozitívan érintette őket. Az órák többnyire felszabadult légkörben zajlottak, mindez fegyelemmel társítva.

Úgy éreztük, körülbelül a negyedik-ötödik alkalomra állt össze egy olyan koherens rendszer, amelynek ugyan még bőven voltak kívánalmi mind módszertani, mind technikai szempontokból, de alkalmasnak bizonyul céljainknak, és lehet rá építeni. Tervünkben szerepelt egy olyan lehetőség kipróbálása, ami a kiejtés gyakorlását, illetve fejlesztését segítheti. Ennek véghezvitele nagyobb szervezési munkát igényelt. A megvalósításhoz az ötletet az adta, hogy rendelkezésünkre állt egy megfelelő szoftver. A szoftver annyiban tűnt meggyőzőnek számunkra, hogy olyan funkciókat is tartalmaz, mint a felhasználó kiejtésének

értékelése, a hangsávok kirajzolásának bizonyításával. Lehetőséget ad beépített mondatok kiejtésének gyakorlásához, de egyben a mondatokat egységekre, szavakra lebontva is nyújtja ugyanezen funkcióját. Ezt az órát a „próbálgatásoknak” szántuk. Azt kívántuk megfigyelni, miként reagálnak a tanulók egy ilyen, szóban is aktív gyakorlatra. Számítottunk arra, hogy kissé visszafogottabban fognak néhányan szerepelni, az óra folyamán azonban folyamatosan oldódott a légkör. Kilátásba helyeztük ugyanakkor hasonló órák tartását, amelyen már esetleg rögzítjük is a tanulók kiejtését a program által adott értékeléssel egyetemben, és elemezzük azt a megfelelő tanulói fejlesztések érdekében, erre viszont még nem került sor.

4. Összegzés

Munkánk célja az volt, hogy megoldásokat keressünk olyan lehetőségek megvalósítására, melyek elősegítik a középiskolai nyelvoktatást hatékony, megbízható módon, informatikai eszközökkel. A kezdeti, tervezési szakaszban nehezen tudtuk volna körvonalazni, mik azok a módok, amelyekkel elképzeléseinknek „hangot tudnánk adni”. Ez nagyrészt annak is betudható, hogy az előrehaladás folyamán, a különböző igények és feltételek felmerülése (nyelvtani tesztek mellett egyéb típusú gyakorlófeladatok) egyre inkább megkövetelte a kivitelezés formai jellegének kialakítását és folyamatos fejlesztését. Ezzel párhuzamosan a formai sajátosságok alakítása az alkalmazható gyakorlatok táguló lehetőségeit is magával hozta.

A kezdeti szövegszerkesztős megoldástól a tartalmak internetes, beépített javítórendszert hordozó formába hozása, majd az eredményekről nemcsak a diák, hanem a tanár értesítése is, mind előrelépést jelentett. Sikerült bővíteni az alkalmazható feladattípusok „listáját”, olyan gyakorlatokat tudtunk feldolgozni, amelyek részei az általános tanterveknek, nyelvi tudást felmérő módszereknek, és terveket kezdtünk el kidolgozni a kommunikáció nemcsak „passzív”, hanem „aktív résztvevőjeként” való gyakorlására a kiejtésfejlesztés alternatív, de egyben hasznos és megbízható megvalósításának felrajzolásával.

Igyekeztünk úgy összeállítani az elektronikus feladatlapokat, hogy azok teljes mértékben a tantervhez igazodjanak, és esetenként kiegészítsék azt, ha mód volt rá. Állandó kapcsolatban voltunk a tanárnóvel, az esetlegesen felmerülő problémákat próbáltuk folyamatosan, óráról-órára kiiktatni, és kialakítani a megfelelő légkört a teljes intenzitás érdekében.

Mindezek eredményeként sikerült kiépítenünk egy olyan rendszert, amelyben a diák a feladatokat gépen oldotta meg, azonnal látta eredményeit, és erről a tanár is tájékoztatást kapott. Általánosságban elmondható, hogy egy-egy ilyen óra gyakorlásként, megfelelő eszközök beleépítésével segíthet elsajátítani, mélyíteni a nyelvismeretet és fejleszteni a nyelvi készségeket. A diákok megfigyeléseink alapján élvezik ezeket az órákat, növelhetik az önállóságukat a tanulás terén, és bizonyos tekintetben a tanár munkáját is egyszerűsíthetik ezek a módszerek.

Az eszközök alkalmazhatóságában is lehetőségek színes skálája tárulhat elénk azok megfelelő megválasztása esetén. Az általunk próbált kiejtés-fejlesztési megoldások sajnos még „gyerekcipőben” járnak – az idő rövidege miatt –, viszont kevés tapasztalatunk és eredményeink is bizakodásra adnak okot. Reméljük, hogy a későbbiekben is lesz lehetőségünk eddigi munkánk folytatására, és további fejlesztéseket, bővítéseket, és nagyobb hatékonyságot elérni e téren.

Irodalomjegyzék

- [1] Horváth Károly: Nyelvtan Központú Tesztek és Fordítások az Angol Írásbeli Nyelvvizsgálóhoz. Padlás Nyelviskola Kiadó. 2003.
- [2] Martin Hewings: Advanced Grammar in Use, 2nd edition. Cambridge University Press. 2005.
- [3] Raymond Murphy: English Grammar in Use, 3rd edition. Cambridge University Press. 2004.
- [4] Virginia Evans, Jenny Dooley: Enterprise Listening Tests. Express Publishing. 2003.
- [5] <http://a4esl.org>, 2006.02.14.
- [6] <http://www.englishpage.com>, 2006.03.23.
- [7] <http://www.sulinet.hu>, 2006.03.16.